

PRZEGLĄD CZASOPISM

Liturgia Sacra 23 (2017), nr 1, s. 291–303

EPHEMERIDES LITURGICAE 128 (2015), NR 1–2

„Ephemerides Liturgicae” to międzynarodowy kwartalnik poświęcony studiom i badaniom liturgicznym, który od 1883 r. prowadzą włoscy Księża Misjonarze (*Congregatio Missionis*). Wydawany jest w Rzymie przez Wincentyńskie Centrum Liturgiczne (*Centro Liturgico Vincenziano* — CLV). Rok 2015 był 128 rokiem ukazywania się czasopisma.

Numer pierwszy z 2015 r. (styczeń – marzec) zawiera tradycyjnie cztery główne artykuły i recenzje trzech publikacji. W artykule pt. *Les textes liturgiques des saints martyrs dans le bréviaire et le missel de saint Pie V: Les fêtes de janvier* (Teksty liturgiczne o świętych męczennikach w brewiarzu i mszale świętego Piusa V: Święta ze stycznia, s. 7–48) Philip Beitia analizuje teksty liturgii o męczennikach z brewiarza i mszału trydenckiego na miesiąc styczeń. Autor zwraca przede wszystkim uwagę na teksty, które zostały zmodyfikowane w wyniku reformy zainicjowanej na Soborze Trydenckim. Śledzi także dalszą ich ewolucję, wydobywając zawarte w nich przesłanie teologiczne. Obok tekstów o poszczególnych męczennikach rzymskich i innych, znajdujemy też omówienie następujących tekstów wspólnych (*communio*): wspólne o jednym i wielu męczennikach poza okresem wielkanocnym, wspólne o dziewicach. Kalendarz Piusa V Beitia uważa za ważne źródło poznania liturgicznego i duchowego dziedzictwa męczenników obecnego w dziejach Kościoła.

Drugi artykuł, *La preparazione della riforma liturgica attraverso i contributi pubblicati nella „Rivista Diocesana di Roma” dal 1960 al 1963* (Przygotowanie reformy liturgicznej na podstawie przyczynków opublikowanych w „Rivista Diocesana di Roma” od 1960 do 1963 roku, s. 49–75), autorstwa Giuseppe Midili, poka-

zuje, jak soborowa reforma liturgiczna kształtowała się oddolnie i dojrzewała w środowisku diecezji rzymskiej, obejmując szeroki krąg nie tylko naukowców, ale także duszpasterzy rzymskich parafii (byli i tacy, którzy łączyli te dwie funkcje, jak Luigi Della Torre, wykładowca Papieskiego Instytutu Liturgicznego i proboszcz parafii Narodzenia Pańskiego w dzielnicy Tuscolano). Midili grupuje artykuły i wypowiedzi na łamach *Rivista* według następujących tematów: koncepcja i idea reformy, wytyczne dotyczące czynnego udziału, inicjacja do życia chrześcijańskiego, sztuka kościelna. Bardzo ważnym wydaje się być wniosek autora, że reforma liturgiczna nie była dziełem teoretyków i nie powstała przy biurku, ale tworzyli ją prawdziwi pionierzy odnowy liturgii, którzy bazując na dogłębnym studium i analizie doświadczenia pastoralnego, proponowali nowe rozwiązania dla dobra Ludu Bożego. W obliczu pojawiających się dziś głosów kontestujących reformę, artykuł Giuseppe Midili zasługuje na szczególną uwagę i jest godny polecenia.

Artykuł Juana Pablo Rubio Sadia *Strategie compositive dei testi liturgici medievali: il caso del responsoriale „De tempore”* (Strategia kompozycji średniowiecznych tekstów liturgicznych: przykład responsoriów okresu zwykłego, s. 76–100) powraca do analizy historycznych tekstów liturgii, w tym wypadku euchologii przedtrydenckich, a konkretnie responsoriów. W artykule zostały przedstawione najważniejsze metody literackie, z których korzystali średniowieczni autorzy, komponując responsoria okresu zwykłego. Responsoria te podzielone zostały na dwa typy: biblijne i eklezjalne (pochodzące z twórczości kościelnej). Podjęte przez autora studium responsoriów pozwala pogłębić i lepiej zrozumieć relacje pomiędzy tekstami liturgicznym i biblijnymi.

Ostatnim artykułem tego numeru jest źródłoznawcza analiza nowych tekstów mszalnych, którą oferuje nam jeden z redaktorów „Ephemerides Liturgicae”, Anthony Ward, pod tytułem *The Mass Formularies „per annum” IX–X in the 2000 Missale Romanum: Sources of the super oblata and postcommunions* (Mszalne formularze „per annum” IX–X w Mszałe Rzymskim z roku 2000: Źródła modlitw „super oblata” i „post communionem”, s. 101–122). Autor bada po kolei oracje *super oblata* i *post communionem* IX i X niedzieli zwykłej z aktualnego Mszału rzymskiego (2000 r.), uwidaczniając ich związki ze starożytnymi sakramentarzami i Mszałem przedsoborowym.

Numer zamykają recenzje trzech pozycji wydawniczych. Recenzowane są następujące książki: FELIX MARIA AROCENA [SOLANO], *El prefacio de Alexander Lesley al Misal Mozárabe de Cisneros. Introducción – Texto – Traducción – Notas*, CLV — Edizioni Liturgiche, Roma 2014, ss. 404; PHILIPPE CHENAUX (red.), *L’eredità del magistero di Pio XII*, Lateran University Press – Gregorian & Biblical Press, Città del Vaticano 2011 (Dibattito per il terzo millennio 13), ss. 357; MIQUEL DELS SANTS GROS I PUJOL (red.), *Miscelania Liturgica Catalana XVII*, Institut d’Estudis Catalans, Barcelona 2008, ss. 453. Na okładce numeru reklamowana jest natomiast książka o początkach pokuty prywatnej w Europie — K. PALIKŠA, *La penitenza privata Nel Pontificale Romano-Germanico. Origini e diffusione*, Bibliotheca „Ephemerides Liturgica”, „Subsidia” 172, ss. 154.

Numer drugi z 2015 r. składa się z czterech artykułów i jednej recenzji książkowej. Artykuł Maurizio Barba to analiza nowego listu okólnego Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o znaku pokoju (*Analisi della nova Lettera circolare sull' „osculum pacis”*, s. 129–153). List Kongregacji zatytułowany *Rytualny wyraz daru pokoju w obrzędach Mszy Świętej* z 8 czerwca 2014 r. miał za zadanie odpowiedzieć na pytanie papieża Benedykta XVI o możliwą zmianę jego miejsca w liturgii eucharystycznej. Kongregacja opowiedziała się za utrzymaniem znaku pokoju w dotychczasowym miejscu, tj. po *Ojcze nasz* i przed Komunią św., przedstawiając znaczenie samego obrzędu znaku pokoju i precyzując zasady dyscyplinarne związane z jego przekazywaniem. M. Barba proponuje nam pogłębioną lekturę dokumentu, wyjaśniając szerzej jego treść, która często ukrywa się w bardzo ścisłych sformułowaniach poszczególnych paragrafów.

Drugi artykuł numeru stanowi ciąg dalszy opracowania Philippe Batia, omawiającego teksty liturgiczne o świętych męczennikach w księgach trydenckich, których wspomnienia wypadają w kolejnych miesiącach — od lutego aż do maja (*Les textes liturgiques des saints martyrs dans le bréviaire et le missel de saint Pie V: Les fêtes de février à mai*, s. 154–187).

Trzeci artykuł jest biblijno-liturgicznym studium Borisa Paschke nad tekstami Ewangelii św. Mateusza — „*Herr, rette uns!*” — *Hilferufe an den mattäischen Jesus als liturgische Christusgebete der mattäischen Gemeinden?* („*Panie, ratuj nas*”: *wołanie o pomoc do Jezusa w Ewangelii według świętego Mateusza jako Chrystusowa modlitwa liturgiczna wspólnot mateuszowych?*, s. 188–205). Autor bada, w jakim stopniu prośby o pomoc Jezusa w Ewangelii według św. Mateusza (Mt 8,25; Mt 9,27; Mt 14,30; Mt 15,22; Mt 20,30-31) mogą być uważane za modlitwy liturgiczne skierowane do Chrystusa ze strony Kościoła, a dokładnie: z „Kościołów mateuszowych” Według Paschke badacze Ewangelii św. Mateusza zbyt pośpiesznie uznali te prośby za modlitwy liturgiczne wspólnot mateuszowych. Jako argument autor przytacza adresowanie tzw. Modlitwy Pańskiej do Boga Ojca (Mt 6,9), a ta uważana jest za model modlitw liturgicznych kręgu wspomnianych wyżej wspólnot.

W czwartym artykule Anthony Ward kontynuuje swoje badania współczesnych oracji mszalnych z formularzy od XIII do XIX niedzieli zwykłej (*The Mass Formularies „per annum” XII in the „Missale Romanum”: Sources of the „super oblata” and „post communions”*, s. 206–251). Tak jak w poprzednim artykule, autor wyszukuje ich inspiracji i wzorów w tekstach starożytnych sakramentarzy.

Drugi numer „*Ephemerides Liturgicae*” z 2015 r. kończy recenzja autorstwa A. Warda (s. 252–256) książki Neila Mackenzie pt. *The Medieval Boy Bishops* (wyd. Matador, Kibworth Beauchamp United Kingdom, ss. 174), poświęconej kuriozalnej instytucji średniowiecznej „chłopców biskupów” i ich roli w specjalnych celebracjach liturgicznych roku kościelnego (głównie w święto Świętych Młodzianków, Męczenników) w ośrodkach na terytorium Anglii, Niemiec, Francji i Włoch.